

SINT-PIETERS-WOLUWE À LA CARTE

SINT-PIETERS-WOLUWE À LA CARTE

❖ À LA CARTE: UW GEMEENTE IN DE KIJKER

BEKIJK UW GEMEENTE MET NIEUWE OGEN, ONTDEK AL DE PARELTJES VAN HET ERFGOED DAT U DAGELIJKS OMRINGT, LEER ONGEKENDE HOEKJES KENNEN, VOLG HET PARCOURS EN SPEEL HET SPEL MEE. IN DEZE COLLECTIE WORDEN DE BRUSSELSE GEMEENTES IN DE KIJKER GEZET IN EEN RIJK GEÏLLUSTREERDE EN PRAKTISCHE WANDELBROCHURE, WAARMEE U OP STAP KAN GAAN OF DIE U GEZELLIG THUIS KAN DOORBLADEREN.

❖ SINT-PIETERS-WOLUWE À LA CARTE

IN DE ONDERTUSSEN POPULAIRE REEKS À LA CARTE IS DIT KEER SINT-PIETERS-WOLUWE AAN DE BEURT. ZOALS STEEDS LEEST U IN HET EERSTE DEEL MEER OVER DE STEDENBOUWKUNDIGE ONTWIKKELING VAN DE GEMEENTE: VAN DE DORPSKERNEN UIT DE 13DE EEUW TOT DE VILLAWIJKEN DIE ZICH ONTWIKKELDEN IN DE 20STE EEUW; MET AANDACHT VOOR DE VELE PARKEN DIE DEZE GEMEENTE RIJK IS EN ENKELE ARCHITECTURALE PARELS ZOALS HET STOCLETPALEIS, DE PARADOR EN DE BIBLIOTHECA WITTOCKIANA. DAARNAAST NODIGEN WIJ U OPNIEUW UIT OM OP STAP TE GAAN. EEN EERSTE PARCOURS START AAN HET GOMBERTHUIS EN LEIDT U DOORHEEN DE ZEER VERSCHIEDEN SINT-MICHIELSWIJK. MODERNISME, BEAUX-ARTS EN ART NOUVEAU WISSELEN ELKAAR HIER AF. EEN TWEEDE WANDELING VERKENT DE RESIDENTIËLE WIJK ROND DE MOOIE SINT-PAULUSKERK. EN TENSLOTTE VINDEN DE SPEELVOGELS IN HET MIDDEN VAN DIT OPUS EEN LUDIEKE EN OPVOEDKUNDIGE WANDELING DIE AL HUN VERWACHTINGEN ZAL VERVULLEN.

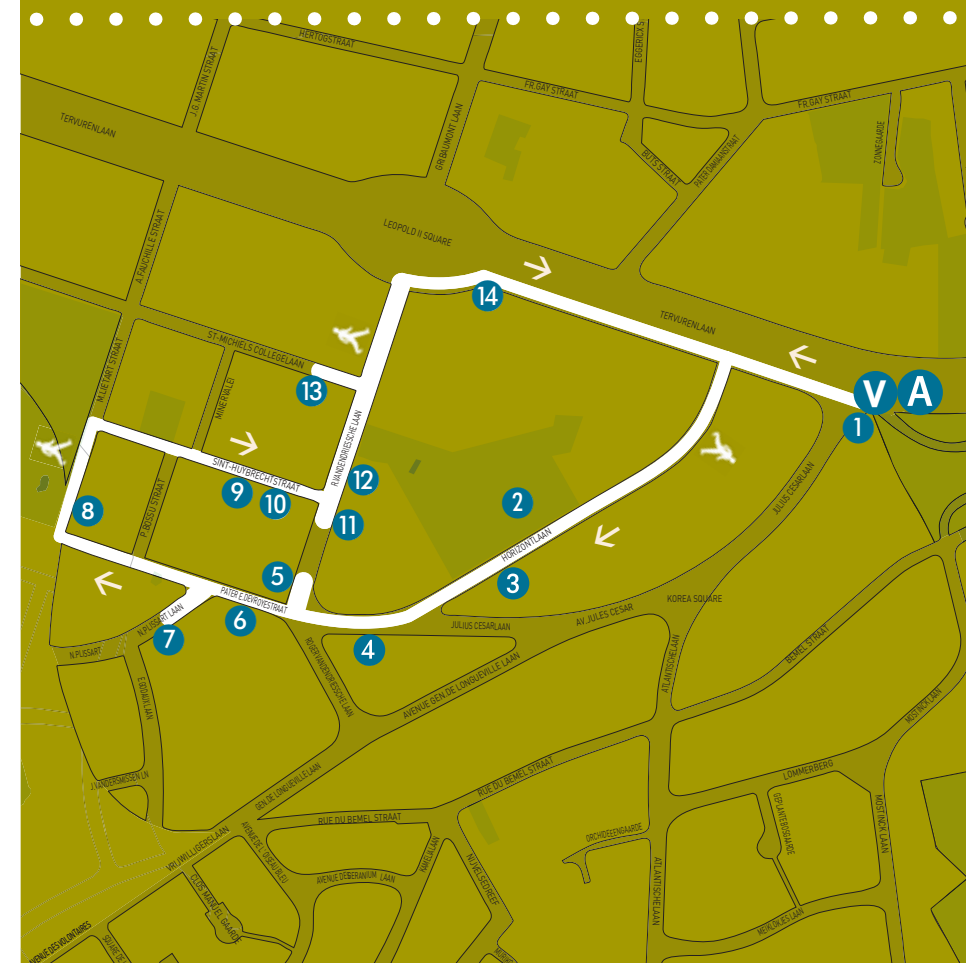
EMIR KIR
STAATSSECRETARIS BEVOEGD VOOR MONUMENTEN EN
LANDSCHAPPEN VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

WANDELINGEN

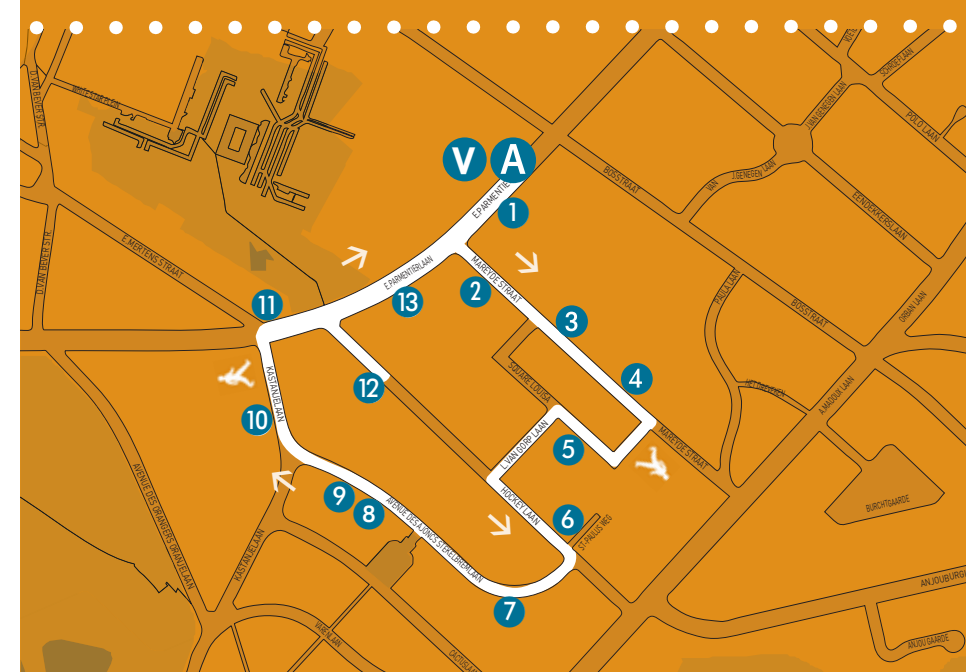
1. SINT-MICHEL: VAN GUIRLANDE TOT PATRIJSPOORT

V A VERTREK EN AANKOMST: WONING GOMBERT, TERVURENLAAN 333.
TRAM: 39, 44 (JULIUS CAESAR)
DUUR: ONGEVEER 2 UUR

2. SINT-PAULUS, VERRASSEND ONVERWACHT!

V A VERTREK EN AANKOMST: PAROCHIAAL CENTRUM, PARMENTIERLAAN 250
BUS: 36 (MAREYDE)
DUUR: ONGEVEER 1,5 UUR

DE OPLOSSINGEN VAN HET SPEL (ZIE MIDDENPAGINA'S).
Oplossingen van links naar rechts, te beginnen van boven:
D40, L52, C64, E46, A34, I42, H44, M44, J52, G44, B42, F46, K64

SINT-MICHEL: VAN GUIRLANDE TOT PATRIJSPOORT

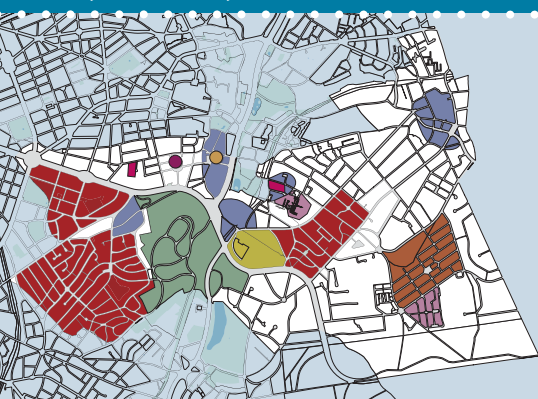

We wandelen doorheen de zeer verscheiden Sint-Michielswijk, op zoek naar enkele verborgen schatten.

DUUR: ONGEVEER 2 UUR

WIJK IN DE KIJKER

- ❖ VAN VIJF WOONKERNEN NAAR ÉÉN GEMEENTE
- ❖ L'AUBERGE DES MAÎEURS: EEN BEGRIP IN DE GEMEENTE
- ❖ EEN MONUMENTAAL GEMEENTEHUIS
- ❖ NIEUWE WOONWIJKEN VOOR MEER INWONERS
- ❖ DE MOOI-BOSWIJK, VROEGER EN NU
- ❖ DE PINS NOIRS EN DE DREVEKENS
- ❖ HET WOLUWEPARK
- ❖ HET PARMENTIERPARK
- ❖ HET CROUSSEPARK

SINT-PAULUS, VERRASSEND ONVERWACHT!

De Sint-Pauluswijk is zeer divers en verbergt enkele architecturale pareltjes. Vele façades zullen je verrassen door opmerkelijke combinaties van kleuren, vormen en materialen.

DUUR: ONGEVEER 1,5 UUR

MEER WETEN?

- BALTJOENS, CH.-H., *Woluwe-Saint-Pierre*, Guides des Communes de la Région bruxelloise, CFC-Edition, Brussel, 2005.
- TEMMERMAN, C., *De Tervurenlaan*, Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis, nr. 17, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1995.
- *Sint-Pieters-Woluwe, Atlas van de Archeologische ondergrond van het Brussels Gewest nr. 14*, Directie Monumenten en Landschappen, Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel, 2004.
- *Sint-Pieters-Woluwe Ontdekkingsdoos* (5 themakaarten), Brussel, 2005 (meer info: cultuurcontact@woluwe1150.be). www.woluwe1150.irisnet.be

❁ WOLUWE: ÉÉN RIVIER, DRIE DORPEN

DE WOLUWE IS EEN WATERLOOP DIE ONTSPIJNGT IN WATERMAAL-BOSVOORDE EN VIA SINT-PIETERS-WOLUWE, SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE EN SINT-STEVENS-WOLUWE NAAR DE ZENNE VLOEIT. DE PLAATSDAAM 'WOLUWE' VERSCHIJNT IN DOCUMENTEN VANAF DE 12DE EEUW MAAR DE TEKSTEN LATEN ONS IN HET ONGEWISSE OVER WELK DORP IN HET WOLUWEDAL HIERMEE BEDOELD WORDT. PAS VANAF DE 13DE EEUW WORDEN DE RESPECTIEVELIJKE PATROONHEILIGEN VAN ELKE KERK DAADWERKELIJK VERNOEMD, WAARDOOR DE DRIE 'WOLUWEDORPEN' DUIDELIJK VAN ELKAAR KUNNEN WORDEN ONDERSCHIEDEN.

TOT HET EINDE VAN DE 19DE EEUW BLIJFT SINT-PIETERS-WOLUWE EEN LANDELIJKE GEMEENTE, GRENZEND AAN HET ZONIËNWOUDE. MET DE AANLEG VAN DE TERVURENLAAN IN 1896 KENT ZE EEN EERSTE BELANGRIJKE ONTWIKKELING. DEZE KOMT IN EEN STROOMVERSNELLING NA DE EERSTE WERELDOORLOG MET DE BOUW VAN TALRIJKE VILLAWIJKEN. VANDAAG IS SINT-PIETERS-WOLUWE EEN OVERWEGEND RESIDENTIËLE GEMEENTE MET MEER DAN 38.000 INWONERS. OP EEN GRONDGEBIED VAN 885 HECTARE IS ER 180 HECTARE GROENE RUIMTE ZOALS HET INDRUKWEKKENDE WOLUWEPARK MET DE MELLAERTSVIJVERS.

REDACTIE, OPZOEKINGEN EN ICONOGRAFIE
Stijn Thomas en Isabel Vermote

ADVIESCOMITÉ
Christine Rouffin en Cyrille Segers,
kabinet van de Staatssecretaris
Patricia Meerts, gemeente Sint-Pieters-Woluwe

COÖRDINATIE
Paula Dumont, Directie Monumenten
en Landschappen

FOTO'S EN ANDERE ILLUSTRATIES
Fotografie: Alfred de Ville de Goyet,
Directie Monumenten en Landschappen
Bastin & Evrard © MBHG

Kaarten: Brussel URBIS ©© - Distributie CIBG,
Kunstlaan 20, 1000 Brussel
Archieven gemeente Sint-Pieters-Woluwe

HERLEZING
Harry Lelièvre

BEDANKINGEN
Willem Draps, burgemeester van Sint-Pieters-Woluwe,
Carla Dejonghe, schepen voor Vlaamse Cultuur

GRAFISCHE VORMGEVING
www.generis.be

DRUKWERK
Dereume Printing

VAN VIJF WOONKERNEN NAAR ÉÉN GEMEENTE

Sint-Pieters-Woluwe ontwikkelde zich uit vijf historische woonkernen. De oudste dorpskern, rond de Sint-Pieterskerk, dateert vermoedelijk uit de 11de eeuw en is maar enkele honderden meters verwijderd van de grens met Sint-Lambrechts-Woluwe. Verschillende kernen ontstaan rond grote hoeses: het kleinere gehucht *Bemel*, genoemd naar de Bemelbeek (een zijtak van de Woluwebeek; de Bemelstraat volgt trouwens nog steeds de loop van de rivier), de *Bovenberg*, gelegen aan de rand van de Woluwebeek in de buurt van het huidige tramdepot, en het gehucht *Stokkel*, grenzend aan het Zoniënwoud. Tenslotte is er ook het gehucht rond de oude *Kellegweg* (de huidige Kellegstraat).

DE MAJESTUEUZE TERVURENLAAN: KONINKLIJKE GRANDEUR IN

Koning Leopold II wilde dat zijn hoofdstad de grandeur van een metropool zou uitstralen. Hiervoor laat hij brede lanen aanleggen die belangrijke ijkpunten van de stad met elkaar verbinden. De Tervurenlaan groeit uit tot één van zijn meest prestigieuze projecten. De onmiddellijke aanleiding voor de aanleg van deze promenade en het naburige Woluwepark is de Wereldtentoonstelling van 1897. De laan verbindt de twee centrale plaatsen van deze tentoonstelling:

het Jubelpark in Brussel en het nieuwe Koloniënpaleis van Tervuren. Voor de aanleg doet hij beroep op zijn trouwe medewerkers, de stedenbouwkundige Victor Besme en aannemer Edmond Parmentier. Op verzoek van de koning wordt de brede laan volledig afgezoomd met een zelfde soort kastanjabomen. Hij wil immers dat ze allemaal tegelijk in bloei zouden staan.

❖ L'AUBERGE DES MAÏEURS: EEN BEGRIP IN DE GEMEENTE

In de oude dorpskern rond de Sint-Pieterskerk vormden de pastorie en een hoeve de belangrijkste gebouwen. In de 19de eeuw doet de boerderij dienst als remise voor de postdiensten en komt het in handen van de familie Thielemans. Het pand krijgt in de loop der tijden een reeks bijgebouwen. Het wordt in 1956 verkocht en omgevormd tot een restaurant met de naam *Auberge des Maïeurs*. Deze naam verwijst naar de twee burgemeesters van Sint-Pieters-Woluwe die voortkwamen uit de familie Thielemans.

❖ EEN MONUMENTAAL GEMEENTEHUIS

Niet ver van de *Auberge des Maïeurs* ligt het imposante gemeentehuis (1961-71, arch. G. Vermeiren en J.-P. Nicaise). Dit gebouw belichaamt de esthetische visie van een generatie die na de oorlog op een moderne manier wil leven, maar tevens vasthoudt aan de traditie, die ze associeert met waardigheid en tijdloosheid. Het gebouw refereert uitdrukkelijk aan het typisch gemeentehuis in neo-Vlaamse renaissancestijl, met een hoge toren (belfort) die de gemeentelijke vrijheden symboliseert. Maar de gebruikte technieken en de vereenvoudigde en strakke lijnen laten toch een modernistische invloed doorschemeren. Vóór het gemeentehuis staat het rood granieten beeld *La Lune embarquée* (2002) van de Franse beeldhouwer Jean-Paul Philippe.

BRUSSEL

De tramlijn, die eveneens werd aangelegd voor de tentoonstelling, maakt de Tervurenlaan en omgeving aantrekkelijker voor bebouwing. Stijge herenhuizen verrijzen in de populaire neostijlen of de opkomende art nouveau. Enkele van de meest opmerkelijke architecturale realisaties van het gewest, zoals het Stocletpaleis, krijgen er hun plaats. We vinden er ook herbergen waar de wandelaar kan rusten zoals de *Groene Hond*,

De Drie Kleuren en *De Mellaertsvijvers*. Hoewel vele van de prachtige herenhuizen vervangen werden door appartementsgebouwen en de resterende monumentale huizen veelal ingenomen werden door ambassades heeft deze koninklijke laan niets van zijn majestueuze luister verloren. Een belangrijke getuige is het wachhuisje aan de tramhalte Leopold II.

SINT-PIETERS-WOLUWE À LA CARTE

✿ NIEUWE WOONWIJKEN VOOR MEER INWONERS

Na de Eerste Wereldoorlog kent de gemeente een nieuw stedenbouwkundig elan. De toename van het aantal inwoners op het Stokkelse plateau leidt tot de ontwikkeling van een nieuwe parochie, Sint Paulus. De **Sint-Pauluswijk** is vandaag een residentiële wijk, gelegen tussen Stokkel en de Tervurenlaan. Het Zoniënwood wordt gedeeltelijk verkaveld en zo ontstaan in het interbellum de **Mooi-Boswijk** en de **Vogelzangwijk**. Deze laatste concentreert zich rond de neoromaanse Onze-Lieve-Vrouw van Genadekerk en omvat mooie voorbeelden van architectuur uit de jaren 1930. De **Sint-Michielswijk** is gelegen tussen Montgomery en de Bemelstraat en is erg heterogeen. We vinden er zowat alle stijlen uit de twintigste eeuw terug.

✿ PARELS AAN DE KROON

◆ STOCLETPALEIS, TERVURENLAAN 279-281, 1905-1911

Wanneer ingenieur en bankierszoon Adolphe Stoclet in 1904 uit Oostenrijk terugkeert brengt hij zijn favoriete architect Josef Hoffmann mee om een woning te bouwen aan de Tervurenlaan. En wat voor één! Vijf jaar lang zal Hoffmann samen met de volledige Wiener Werkstätte werken aan dit ultieme totaalkunstwerk. Aan de buitenkant een monumentaal en streng geometrisch gebouw

bekleed met marmer en afgewerkt met koper, binnenin een harmonieuze ruimtewerking, elegante volumes en een absolute luxe. Alles in het huis is door hen ontworpen zoals ook de mozaïeken van Gustav Klimt, in de eetkamer. De tuin die toen nog uitgaaf op het Zoniënwood werd aangelegd met dezelfde zorg en geometrische precisie.

◆ PARADOR, LOUIS JASMINLAAN 297, 1946-1948

Kort na de oorlog tekent architect Jacques Dupuis een woning voor zijn broer-geneesheer Paul-Victor. Het resultaat is een symbiose van traditie en moderniteit, van rede en romantiek, waarbij het comfort en de rust van de bewoner centraal staan. De Parador is afgeschermd van de straatkant. Opvallend is de compacte toren in natuursteen. Toch is de woning geen gesloten volume maar opent

❖ DE PINS NOIRS EN DE DREVEKENS

Typisch voor het interbellum zijn de tuinvijken, waarvan *Pins Noirs* in Sint-Pieters-Waluwe een mooi voorbeeld is. De urbanist Louis Van der Swaelmen ontwerpt een geheel van 250 tot 300 huizen op een driehoekig terrein. De typologie van de eengezinswoningen blijft tijdens de bouwperiode (1923-1936) onveranderd: kleine, maar comfortabele huizen in een groene omgeving.

De stijl evolueert van 'cottagestyle' naar een gematigd modernisme.

De woninggroep *De Drevkens* is van latere datum (1973-1978) en vormt een actuele invulling van het tuinvijkidee: een schijnbaar organisch gegroeid netwerk van voetpaden, steegjes en trappen in een groene omgeving. Het onregelmatig grondpatroon geeft deze wijk een menselijke dimensie.

❖ DE MOOI-BOSWIJK, VROEGER EN NU

De Mooi-Boswijk was vroeger het decor voor spectaculaire paardenrennen en vliegmeetings. Een aantal straatnamen, zoals de Jockeylaan, de Stoeterijlaan, de Eendekkerlaan en de Schroeflaan verwijzen naar dit opmerkelijke verleden. De oude oefenrenbaan maakt plaats voor de Sint-Aleisdiskerk. Na 1945 zal deze nieuwe wijk zich snel ontwikkelen. Opvallend is het regelmatig stratenplan bebouwd met rijhuizen van het bel-etage type. De kerk kreeg in 2000 kleurrijke, abstracte glasramen van Jan Goris.

ze zich in alle richtingen op het landschap. De architect speelt met rechte en gebogen lijnen, met licht en kleur in de materialen.

BIBLIOTHECA WITTOCKIANA, BEMELSTRAAT 21-22, 1981-83 EN 1995.

De bibliotheek Michel Wittock beslist begin de jaren 1980 zijn privé-collectie in een museum onder te brengen. Emmanuel de Callatay ontwerpt voor hem een opmerkelijk gebouw in onbewerkte natuursteen en ruw beton.

Enkel aan de noordoostelijke gevel wordt het interieur door smalle vensters verlicht. In 1995 wordt de Bibliotheca Wittockiana een wetenschappelijke instelling. Het gebouw wordt uitgebreid met een leeszaal en een tweede tentoonstellingsruimte, ontworpen door Charly Wittock (zoon van). Dit volume contrasteert door zijn lichte en transparante constructie.

Open op dinsdag en zaterdag van 10u tot 17u, tel: 02/770 53 33.

❁ HET WOLUWEPARK

Het Woluwepark telt liefst vijf hectaren vijvers die eertijds door kloostergemeenschappen aangelegd werden in het Woluwedal. Het park wordt rond de eeuwwisseling op vraag van Leopold II door de Franse landschapsarchitect Lainé aangelegd in Engelse landschapsstijl, de geliefkoosde stijl van de vorst. Hij past het reliëf op ingenieuze wijze aan, zodat het parklandschap met zijn brede dalen volkomen natuurlijk lijkt. In het begin van de 20ste eeuw wordt het pastorale karakter van het park nog benadrukt door de aanwezigheid van schaapherders en hun schapen. F. Mellaerts koopt op het einde van de 19de eeuw de aanpalende terreinen aan de overkant van de Vorstlaan - waar zich tot vandaag de Mellaertsvijvers bevinden.

❁ DE OUDE SPOORLIJN “BRUSSEL – TERVUREN” EN HET TRAMMUSEUM

DE OUDE SPOORLIJN “BRUSSEL – TERVUREN” EN HET TRAMMUSEUM

De spoorlijn 160 “Brussel-Tervuren” dateert van 1882 en verbindt de Brusselse Leopoldswijk met het dorpscentrum

van Tervuren. Tot 1929 is de lijn weinig rendabel, maar wanneer ze de eerste elektrische spoorwegverbinding van België wordt, telt men er maar liefst drie miljoen reizigers per jaar. Vanaf 1955 neemt de bezetting van de lijn zienderogen af. Het reizigersvervoer wordt stopgezet in 1957 en het goederenvervoer in 1970.

Vandaag is de oude spoorweg een prachtig groen wandel- en fietspad doorheen de gemeenten Oudergem en Sint-Pieters-Woluwe, met sporen van oude fabrieksgebouwen, brugconstructies en afgedankte stationsperons. De oorspronkelijke brug van de spoorlijn over de Tervurenlaan, afgebroken in 1972,

❖ HET CROUSSEPARK

Het Croussepark aan de Bosstraat, werd genaamd naar de dokter van Koning Albert I, en het kleine Monsantopark aan de F. Gaystraat is een overblijfsel van een groot domein van Franciskanessen.

❖ HET PARMENTIERPARK

Het Parmentierpark wordt in dezelfde periode als het Woluwpark aangelegd, eveneens door Lainé. Het park is oorspronkelijk eigendom van Edmond Parmentier, de aannemer die de werken aan de Tervurenlaan uitvoert. Hij bouwt er een somptueuze villa met indrukwekkende serres en enkele bijgebouwen zoals een unieke kegelbaan in neogotische stijl, paardenstallen en een bediendenwoning in Engelse cottagestijl. De villa werd in 2000 volledig verwoest door brand. In 1933 wordt het grootste deel van het park toevertrouwd aan abt Froïdure om er kinderen uit kansarme gezinnen op te vangen. Het deel grenzend aan de Tervurenlaan wordt vandaag beheerd door het Leefmilieu Brussel. Tip voor natuurliefhebbers: in het park staan twee indrukwekkende reuzensequoïa's!

wordt in 2001 vervangen door een elegante voetgangersbrug (arch. Pierre Blondel).

Het bevindt zich op een steenworp van het Trammuseum. Dit markante gebouw uit 1897 doet oorspronkelijk dienst als tramdepot voor de lijn Sint-Joost-ten-Node-Tervuren. De twee grote halls zijn gevuld met tien-

tallen oude Brusselse trams, autobussen, dienstwagens en taxi's. Het oudste voertuig, een paardentram, dateert uit 1868.

Trammuseum: Tervurenlaan 364b; open op zaterdag, zondag en feestdagen (april-begin oktober); tel. 02/513.31.08 - www.mtub.be

WANDELING 1

SINT-MICHIEL: VAN GUIRLANDE TOT PATRIJSPOORT

WE WANDELEN DOORHEEN DE ZEER VERSCHIEDEN SINT-MICHIELSWIJK, OP ZOEK NAAR ENKELE VERBORGEN SCHATTEN.

ER ZIJN EEN VIJFTIENTAL HALTES OP DEZE ROUTE. SPEURNEUZEN KUNNEN DE GEVELS HERKENNEN AAN DE HAND VAN FOTO'S EN VRAGEN BEANTWOORDEN. NEEM OOK POTLOOD EN PAPIER MEE. VOOR KINDEREN (MAAR NIET ALLEEN VOOR HEN!) IS ER HET ARCHITECTUURSPEL IN DE LIÉTARDSTRAAT. VEEL PLEZIER!

PARCOURS: ZIE OMSLAG

V A VERTREK EN AANKOMST: WONING GOMBERT, TERVURENLAAN 333.

TRAM: 39, 44 (JULIUS CAESAR)

DUUR: ONGEVEER 2 UUR

1 TERVURENLAAN 333, WONING GOMBERT, ARCH. HUIB HOSTE, 1933

Deze imposante modernistische driegevelwoning, genoemd naar zijn opdrachtgever, is één van de mooiste realisaties van de Brugse architect Huib Hoste. De witbepleisterde muren contrasteren met de groene omgeving; de afgeronde hoek en de balustrades verwijzen naar een scheepsboeg. Ook in het algemene ontwerp zelf – de woning bevindt zich op een hellend driehoekig terrein - zie je de hand van de architect. Typisch modernistisch zijn de platte daken met balustrade, de kubistische volumes en de fijne stalen raamprofielen. Het geheel moet zo sober mogelijk ogen.

Wandel het park in – vlak achter de woning – en je krijgt een mooi zicht op dit meesterwerkje.

2 HORIZONLAAN 21-23, VILLA GOSSET, ARCH. A. BLOMME, 1928

Deze art-decovilla werd gebouwd in opdracht van de sigarettenfabrikant Gosset. Op het uitgestrekte terrein staan verschillende gebouwen. Van op het voetpad zie je - verdoken achter de bomen - de villa. De conciërgewoning ligt verderop aan de straatkant. Beide gebouwen hebben een plat dak en een volledig bepleisterde gevel, maar

in tegenstelling tot het vorige huis kregen deze twee gebouwen een meer decoratieve invulling. Let op de fries onder het dak en de lampen aan de gevel. Het hekwerk in gehamerd staal heeft een geometrisch motief.

3 HORIZONLAAN 32, ARCH. L. MERCENIER, 1931 EN 38, ARCH. A. MANNE, 1928

De woning op nummer 32, is opnieuw een voorbeeld van modernisme: getrapte volumes, geaccentueerd door de dunne luifels boven de deuren en onder het dak. De sokkel en de omheining zijn uniform uitgewerkt in baksteen met gedetailleerd ijzerwerk. Huis nummer 38 is opgetrokken in cottigestijl, een landelijke stijl, populair rond de eeuwwisseling. Het heeft enkele zeer mooie decoratieve details zoals de lampjes aan de voordeur en de roedeverdeling van de vensters. Opvallend is het dak dat iets heeft van een 'nonnenkap'.

De architect heeft zijn huis gesigneerd. Vind je zijn handtekening?

4 J. CAESARLAAN 120, ARCH. L. DE VESTEL, 1933

Deze woning, gebouwd door de architect van het Berlaymontgebouw, is typisch voor de 'pakketbootstijl'. Zoals de naam het zegt verwijzen haar vormen naar

4

5

6

de scheepvaart. Opvallend is de smalle baksteen geplaatst in verschillende metselverbanden (horizontaal, verticaal en rond). Zo lijkt de gevel wel een geometrische tekening, een spel van vlakken en vormen gevormd door horizontale en verticale lijnen.

Welke architecturale elementen zijn een knipoog naar de scheepvaart?

patrijfsproorten, afgeronde hoeken, zelfs een vlaggenmast!

5 ROGER VANDENDRIESSCHELAAN 67-69, ARCH. VICTOR STEUVE, 1924

In deze straat staan verschillende huizen in Beaux-Artsstijl, een stijl geïnspireerd op de klassieke Franse architectuur qua vormen, gebruik van materialen en ornamenten. De bakstenen gevel met witstenen elementen is versierd met sierlijk smeedwerk. De muuropeningen hebben spiegelboogvormige omlijstingen met gebeeldhouwde hoofden, bloem- en schelpmotieven.

Op de gevel vind je de naam van de architect!

6 P.E. DEVROYESTRAAT 245, ARCH. J. PREMONT, 1912

Deze imposante neoclassicistische woning heeft een bewogen geschiedenis. Aanvankelijk een meisjesspensionaat, wordt het later een politiecommissariaat. In 1985 wordt het echter grotendeels verwoest door een ...bomexplosie van de terroristische organisatie CCC. Na ingrijpende renovaties wordt het gebouw vandaag gebruikt als kantoorruimte.

Kijk eens goed naar de gevel ter hoogte van de ingang. De halfzuilen zijn gemaakt van natuursteen, maar de rest van de gevel bestaat uit simili-natuursteen, een speciale bepleistering die witsteen imiteert. Zie jij het verschil?

7 A.N. PLISSARTLAAN 85, ARCH. R. SCHOENTJES, 1936

Opnieuw een modernistische woning met een strakke gevel in bruine baksteen. Typisch zijn de bandramen, het hekwerk van gebogen buizen en de fijne dakrand. Het enige versierende element is het decoratieve metselverband van de bakstenen.

8 M. LIÉTARDSTRAAT

Tussen 1912 en 1923 was architect Jean de Ligne hier heel productief. De straat lijkt wel een staalkaart van zijn kunnen. Nummers 56-58 en 62 bouwt hij voor zichzelf. De Ligne heeft een voorliefde voor bakstenen gevels en ambachtelijke elementen als glas-in-lood, smeedijzeren sierankers en het decoratieve koperwerk aan vensters en deuren. Deze elementen keren steeds terug maar worden telkens anders gebruikt. Herken je zijn andere huizen? (nummers 30-32, 34, 44, 52 en 64). Het huis op nrs 40-42: (arch. L. Janlet, 1924) heeft een eerder landelijk karakter, met zijn puntgevel en dakvenster en de ruwe witte bepleistering van de verdieping. *Klaar om te spelen? Ga naar de middelste pagina voor het 'lijnen spel'!*

9 SINT-HUIBRECHTSSTRAAT 12-14, FILMSTUDIO, ARCH. F. ENGELS, 1937

Vroeger een filmstudio, nu een hogeschool voor film, televisie en theater (RITS). De inrit wordt geflankeerd door twee administratieve gebouwen. Deze lijken identiek, maar er zijn verschillen! Het linkse gebouw heeft horizontale getrapte ramen, een horizontaal metselverband en een fijne kroonlijst. Het rechtse gebouw werd na WOII toegevoegd en is eenvoudiger qua afwerking.

7

8

9

10

10 SINT-HUIBRECHTSSTRAAT 6, ARCH. BUREAU GMT (ARCH. FR. DE MONTIVALT, M. TIMMERMANS & BR. ERPICUM), 2000

Deze opmerkelijke hedendaagse woning bevindt zich op de plek waar vroeger een beeldhouweratelier stond dat zich uitstrekte tot aan de Vandendriesschelaan nr 43. Op de oorspronkelijke omheiningmuur plaatsten de architecten een moderne constructie. Het huis lijkt wel te zweven boven de muur! De kleuren van de materialen (hout, pleisterwerk en aluminiumramen) geven het huis een zachte gloed. Een heel gesloten gevel op de smalle langwerpige openingen na.

Heb je potlood en papier mee? Zou je in een paar trekken de hoofdlijnen van het huis kunnen tekenen?

11 ROGER VANDENDRIESSCHELAAN 38, ARCH. CHARLES PATRIS, 1913

Dit prachtige herenhuis in Beaux-Artsstijl heeft een gevel van hardsteen en breuksteen. Het huis is versierd met mooi smeedijzeren hekwerk en balustrades, en met decoraties rond de muuropeningen.

Doe een stapje naar links en ontdek de mooie luifel en het glasraam naast de zij-ingang.

12 ROGER VANDENDRIESSCHELAAN 28A, ATELIER WOLFERS, ARCH. E. VAN NOOTEN, 1906

Achter deze opmerkelijke inrijpoort in art-nouveaustijl schuilt het voormalige atelier van de juweelontwerper en beeldhouwer Philippe Wolfers (1858-1929) en zijn zoon beeldhouwer Marcel (1886-1976).

11

12

Grijp terug naar potlood en papier en volg de rondingen van het hekken. Alles beweegt, net als in de natuur. Wat een verschil met de rechte lijnen van de woning in de St-Huibrechtsstraat 6!

13 SINT-MICHELSCOLLEGESTRAAT 6, WONING-ATELIER E. FABRY, ARCH. E. LAMBOT, 1902

Deze woning van de symbolistische schilder Fabry is opgetrokken in een geometrische art-nouveaustijl die van een opvallend rationalisme getuigt. Je kan zien dat dit een kunstenaarswoning is aan het grote venster op de verdieping en aan het luik in de gevel om schilderijen naar buiten te dragen. Er is ook kunst aanwezig in de gevel, gemaakt door beeldhouwer Pieter-Jan Braecke (1858-1938).

Kan jij ontdekken hoe oud Fabry werd?
πρωτογενής

14 STOCLETPALEIS, TERVURENLAAN 279-281, 1905-1911

We sluiten de wandeling af met een heus paleis! De gevel is bekleed met marmeren platen afgeboord met koperen, decoratieve lijsten. Het gebouw imponeert door een streng spel van contrasten: horizontalen en verticalen, open en gesloten, licht en donker. Geen paleis zonder toren! Deze is bekroond met vier monumentale figuren die de omgeving overschouwen als wachters.

Kijk eens naar de hoofdingang; een lange overdekte portiek leidt naar de ingang bekroond door de figuur van Pallas Athena. Welke verrassingen staan de bezoeker te wachten?

Voor meer informatie: 🗺️ **STOCLETPALEIS**

13

14

14

WANDELING 2

SINT-PAULUS, VERRASSEND ONVERWACHT!

DE SINT-PAULUSWIJK IS ZEER DIVERS EN VERBERGT ENKELE ARCHITECTURALE PARELTJES. VELE FAÇADES ZULLEN JE VERRASSEN DOOR OPMERKELIJKE COMBINATIES VAN KLEUREN, VORMEN EN MATERIALEN.

PARCOURS: ZIE OMSLAG

VERTREK EN AANKOMST: PAROCHIAAL CENTRUM, PARMENTIERLAAN 250

BUS: 36 (MAREYDE)

DUUR: ONGEVEER 1,5 UUR

HIER BRANDT DE LAMP!

VERSCHILLENDE ARCHITECTEN ZORGDEN VOOR MOOIE GEVELVERLICHTING.

HIERONDER ZIE JE ENKELE VOORBEELDEN. KAN JE ZE TERUGVINDEN TIJDENS DE WANDELING?

1. Stekelbrenmlaan 35-37 - 2. Mareydestraat 8 - 3. Hockeylaan 43 - 4. Stekelbrenmlaan 13

1 PARMENTIERLAAN 191, 1913

De Parmentierlaan, genoemd naar Edmond Parmentier, de aannemer die de werkzaamheden aan de Tervurenlaan uitvoerde, heeft een opmerkelijk oudere architectuur dan de rest van de wijk.

Talrijke architecten van rond de eeuwwisseling hebben een zwak voor stijlen uit het verleden. Deze mooie woning is opgetrokken in neo-Vlaamse renaissancestijl. Typisch voor deze stijl is de trapgevel, de kleurrijke combinatie van baksteen, witsteen en hardsteen en de kleine vensters met traliewerk. Gebouwd op een helling, domineert deze woning de omgeving. Een monumentale trap leidt naar een zware houten voordeur. Opvallend detail zijn de sierankers, kleine smeedijzeren elementen die de gevel decoreren.

Vind je ze?

2 MAREYDESTRAAT 8, 1932

Dit kleine appartementsgebouw in art-decostijl heeft al zijn oorspronkelijke details mooi bewaard. Opmerkelijk is het kleurrijke contrast van de verschillende materialen: oranje bakstenen, zwarte geglazuurde tegels, groengeschilderd beton. Typisch zijn de getrapte elementen, het gebruik van gehamerd glas en de balustrades met metalen buizen.

Kijk ook eens naar de geometrische motieven in het pleisterwerk: rechthoeken, vierkanten, driehoeken, ruiten en ovalen.

3 MAREYDESTRAAT 25, 1906/1919

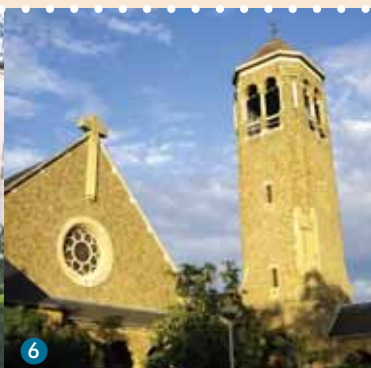
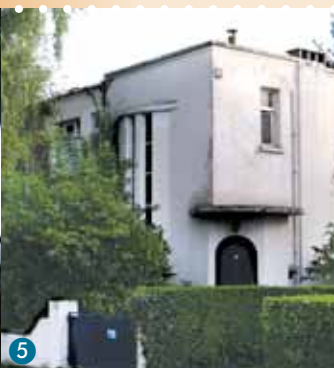
Verscholen in het groen, staat een heus kasteeltje. Het lijkt wel weggeplukt uit de achttiende eeuw met zijn zuilen, medaillons, beelden en een mooi gietijzeren balkon. Niets is echter wat het

1

2

3

lijkt. Het huis dateert van 1906 en werd toen opgetrokken in cottagestijl. De gevels werden in 1919 omgetoverd om het te laten lijken op een klein jachtpaviljoen.

4 MAREYDESTRAAT 37, 1905/1910

De Mareydestraat verwijst naar een oude weg uit de 17de eeuw die doorheen het 'Merheyde'bos liep. Achter de oprit van de woning met huisnummer 37 zie je oude stallen die toebehoorden aan een villa met een groot domein, uit het begin van de vorige eeuw. Tot rond 1970 bevond zich hier nog een manège. In 1986 werden de stallen omgebouwd tot pittoreske woningen.

**5 LOUIZAPLANTSOEN 12, ARCH. R. THOELÉN, 1936
EN 14, ARCH. T. VAN LOOY, 1946**

Deze twee woningen zijn typerend voor het modernisme. In huis nummer 12 zorgen enkel de oranje bakstenen rond de vensters en onder de dakrand voor accenten in de witgeschilderde gevel. Huis nummer 14 is tien jaar later gebouwd, en is nog soberder. De gevel heeft één egale kleur. Het wordt bekroond met een fijne betonnen dakrand en de voordeur wordt beschermd door een elegante luifel. *Kijk en vergelijk! Beide woningen hebben een groot venster met glas-in-lood. Heb je enig idee wat zich hierachter bevindt?*

De trappenhal

6 HOCKEYLAAN 96, SINT-PAULUSKERK, ARCH. W. MINNIGH EN F. VANDENBROUCKE, 1939-41

De kerk, waaraan de wijk haar naam ontleent, werd officieel gewijd in 1941.

Het is een indrukwekkend gebouw, alleen al omwille van haar imposante dimensies. De architecten kozen voor een neo-romaanse stijl die haar een zuiders aspect verleent. Het gebouw wordt volledig in natuursteen uit de Ourthestreek opgetrokken en straalt eenvoud en soberheid uit. Het presbyterium werd in 1954 toegevoegd. Boven de ingang waakt een monumentale Sint-Paulus.

Vergeet zeker niet even de kerk binnen te lopen om de prachtige glasramen van Jean Huet te bewonderen.

7 STEKELBREMLAAN 35-37, ARCH. M. WINDERS, 1936

Deze uiterst sobere villa heeft enkele subtiele details die haar een licht oosterse sfeer geven. De wit bepleisterde gevel is afgezet met groene faïence tegeltjes en afgewerkt met een discrete goudkleurige rand. De omheining, het traliewerk voor de vensters, maar ook de lampen en de schoorsteen dragen bij tot een verfijnd totaalconcept. Ter hoogte van het terras aan de zijgevel bevindt zich een zeer mooi uitgewerkte luifel.

8 STEKELBREMLAAN 13, ARCH. CAILLIE EN VAN ANTWERPEN, 1951

Dit huis, met haar gevel in wit geschilderde baksteen afgeschermd door een keurig gesnoeide haag, lijkt wel weggeplukt uit een schilderij van de Latemse kunstenaar Valerius de Saedeleer uit het begin van de 20ste eeuw. *Kijk even hoe alles het landelijke karakter van deze woning benadrukt: het vakwerk, de luiken, het geknikte*

10

11

dak met de dakkapellen, de massief houten voordeur en garagepoort .

9 STEKELBREMLAAN 11, ARCH. D. FRANÇOIS, 1951

Gebouwd in hetzelfde jaar als zijn buur, past ook dit huis in de landelijke sfeer maar dan wel anno 1950. De gevel in wit pleisterwerk krijgt enkele natuurstenen accenten en ook het hout en het schrijnwerk behouden hun natuurlijke kleur. Het dak is een moderne variant op het zadeldak, en de vensters met glas en lood bezorgen het geheel een warme gloed.

Het huis lijkt zo weggekaapt uit een sprookje... Hans en Grietje zijn niet ver weg!

10 KASTANJEBOOMLAAN 15, ARCH. LODEWYCK, 1948

De architect van dit huis laat kleuren achterwege, maar creëert een opvallend contrast met zwarte en witte elementen: een zwart dak, een witte gevel, zwart schrijnwerk en witte glasroedes. Hij tekent enkele mooie details zoals de witgeschilderde bakstenen vensterdorpels en het metalen sieranker in s-vorm.

Let ook op de brievenbus die uitgevoerd is in dezelfde cottagestijl met puntdak.

11 HOCKEYLAAN 43, HUIS GOFFAY, ARCH. E. GOFFAY, 1935 ♦

Emile Goffay (1910-61) ontwierp dit huis voor zijn ouders. Net afgestudeerd als architect kiest hij meteen voor een gedurfde oplossing. Hij neemt een aantal architectuurprincipes van Le Corbusier over. Zo heeft het huis een structuur van gewapend beton

bedekt met een witte pleisterlaag. Het is toegankelijk via een loopbrug en rust op pijlers. Boven op het platte dak is een zonneterras aangelegd; er is een loggia op de bovenste verdieping. De garage bevindt zich onder het straatniveau. De sterk gesloten structuur van de buitenzijde contrasteert met de open en heldere indeling van de binnenruimte.

Zie hoe dit gebouw iets weg heeft van een paalwoning!

12 PARMENTIERLAAN 120 EN 122, 1909/1913

Deze dubbele woning lijkt wel een kasteel, getooid met torentjes en verborgen achter een groene voortuin. Maar vergis je niet, dit zijn twee identieke, gespiegelde woningen, elk gebouwd op een ander tijdstip en door een verschillende architect!

Kan jij enkele kleine verschillen ontdekken tussen de twee woningen?

Torentjes, dakgoot, muuropeningen, kleur baksteen, ...

13 PARMENTIERLAAN 161, ARCH. J.M. SIMON, 1998

Aansluiten bij een bestaand geheel en toch een eigen karakter uitstralen: dat was de uitdaging voor de bouw van een modern huis in een oude straat. Het resultaat mag er zijn! De jonge architect Jean-Marc Simon maakt zowel aan de binnen- als aan de buitenzijde van de woning gebruik van karaktervolle materialen - hout, glas en staal. De gevel toont een spel van open en gesloten volumes: een stalen structuur wordt rechts ingevuld met glas en links bedekt met een houten wand.

12

13

JEU DE LIGNE! RUE MAURICE LIÉTARD

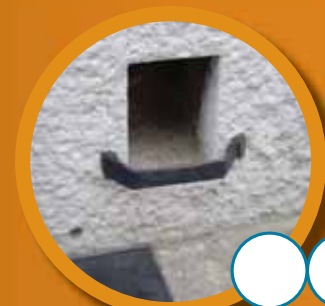
1. TROUVEZ LES DÉTAILS

Voici les détails des maisons de la rue Maurice Liétard. Tentez de les retrouver et inscrivez dans la bulle le numéro de la maison correspondante. Attention: un même numéro de maison peut apparaître à plusieurs reprises dans le jeu!

2. TROUVEZ LE TERME JUSTE

L'architecture a son propre vocabulaire. Trouvez la correspondance entre le détail et son appellation en reportant la lettre dans la bulle.

- (A) vitrail - (B) millésime - (C) boîte aux lettres
- (D) signature de l'architecte - (E) relief - (F) judas
- (G) poignée de porte - (H) porte - (I) ancre
- (J) heurtoir - (K) gratte-pieds - (L) portique
- (M) volet

LIJNENSPEL! MAURICE LIÉTARDSTRAAT

1. ZOEK DE DETAILS

Dit zijn details van huizen aan de Maurice Liétardstraat. Probeer ze te vinden en noteer in het bolletje het nummer van het huis dat ermee overeenstemt. Heel wat huizen werden gebouwd door architect Jean de Ligne (1890-1985). Opgepast een huisnummer kan meerdere keren voorkomen in het spel!

2. VIND DE JUISTE TERM

De architectuur gebruikt een eigen woordenschat. Zoek welke term bij welk detail hoort en schrijf de passende letter in het tweede bolletje.

- (A) glas-in-loodraam - (B) bouwjaar - (C) brievenbus
- (D) signatuur van de architect - (E) reliëf - (F) spion
- (G) deurklink - (H) deur - (I) sieranker - (J) deurklopper
- (K) voetschraper - (L) portiek - (M) luik

